

Dudek-Szumigraj, Agnieszka

"Lemkivs'kyj spivanyk. Ukrajins'ki narodni pisni z Lemkivščyny", zibrav Orest Gyža, Gorlyci 1997-2002 : [recenzja]

Etnolingwistyka 21, 373-374

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Vitalij Žajvoronok, *Ukrajins'ka etnolingvistyka. Narysy*, Kyjiv: Wyd. „Dovira”, 2007, s. 262.

Książka zawiera studia nad językiem i etnosem ukraińskim jako kluczowymi elementami kultury. Kolejno omawiane są następujące zagadnienia: interdyscyplinarność etnolingwistyki i jej miejsce w kręgu innych dyscyplin naukowych, jednostki językowe (słowo, imiona, zapożyczenia leksykalne, językowe formuły obrzędowe) w kontekście etnolingwistycznym, etnolingwodydaktyka. Odrębny rozdział poświęcono studiom lingwistycznym O. Potebni. Książka ujawnia podejście antropocentryczne. Skierowana jest do pracowników naukowych, wykładowców wyższych uczelni, nauczycieli szkół średnich, studentów, uczniów oraz innych czytelników zainteresowanych problematyką rozwoju języka ukraińskiego jako kluczowej części składowej kultury narodowej.

ADSz

Vitalij Kononenko, Iryna Kononenko, *Kontrastyvna gramatyka ukrajins'koji ta pol's'koji mov*, Kyjiv: Vyšča Škola, 2006, 391 s.

Ten podręcznik akademicki jest, jak piszą autorzy w *Słowie wstępnym*, „pierwszą próbą studiów konfrontatywnych języków polskiego i ukraińskiego, zorientowaną na ich praktyczne przyswojenie”. W sytuacji niewielu istniejących prac, poświęconych konfrontacji tych dwóch języków słowiańskich, ukazanie się tego podręcznika jest niewątpliwie ważnym wydarzeniem, jest to bowiem opracowanie kompleksowe, obejmujące wszystkie podsystemy języka. W poszczególnych rozdziałach ukazano polsko-ukraińskie współzależności językowe w grafice, ortografii, fonetyce i fonologii, leksyce, frazeologii, słowotwórstwie, morfologii, składni i interpunkcji. Dokładnie omówiono również podobieństwa i różnice w funkcjonowaniu kategorii semantycznych i gramatycznych wszystkich części mowy w języku polskim i ukraińskim. We wstępie autorzy w sześciu paragrafach przedstawili ogólne założenia analizy konfrontatywnej języków spokrewnionych, zarys historii języka polskiego i ukraińskiego, zróżnicowanie stylistyczne oraz dialektałne tych dwóch języków.

W strukturze poszczególnych rozdziałów i paragrafów wyodrębniają się: krótkie wprowadzenie, stanowiące teoretyczną podstawę omawianego zagadnienia oraz rozbudowana część praktyczna z ciekawie dobranymi ćwiczeniami. Wartość praktyczną podnoszą niewątpliwie zadania testowe i tablice fleksyjne języka polskiego i ukraińskiego, zamieszczone na końcu podręcznika. Obszerny spis rekomendowanej literatury przedmiotu zawiera ponad 100 pozycji bibliograficznych (w tym ponad 20 słowników) oraz kilkadziesiąt adresów internetowych.

MJ

Lemkivs'kyj spivanyk. Ukrajins'ki narodni pisni z Lemkivščyny, zibrav Orest Gyża, za-gal'na redakcija Sofiji Grycy, Gorlyci: Ob'jednannja lemkiw, 1997–2002, 328 s.

Śpiewnik łemkowski. Ukraińskie pieśni ludowe z Łemkowszczyzny jest drugim, rozszerzonym wydaniem (pierwsze wydanie ukazało się w roku 1972) pieśni łemkowskiego folkloru. Pieśni zostały zebrane przez lekarza-stomatologa i folklorystę-amatora, pochodzącego z Łemkowszczyzny Oresta Gyżę. Zbiór zawiera teksty i nuty ok. 300 pieśni ludowych. Śpiewnik otwierają pieśni związane z obrzędowością doroczną: wesnianki (tj. pieśni obrzędowe, w których ośpiewuje się przebudzenie przyrody, miłość, nadzieję na urodzajne zbiory), pieśni sobótkowe, kołędy. Książka zawiera

również obszerny zbiór pieśni towarzyszących obrzędom rodzinnym: weselom i chrzcinom. W tomie znalazły się też ballady, pieśni panieńskie, pasterskie, żołnierskie, kotylanki itp. Teksty pieśni zachowują specyfikę leksyki gwar łemkowskich; wybrane leksemy charakterystyczne dla tych gwar redakcja zgromadziła w formie praktycznego *Słownika słów dialekalnych*.

ADSz

Svetlana M. Tolstaja, *Prostranstvo slova. Leksičeskaja semantika v obščeslavjanskoj perspektive*, Moskwa: „Indrik”, 2008, 528.

Książka zawiera artykuły z zakresu słowiańskiej semazjologii i etnolingwistyki, ułożone w trzy działy. Pierwszy z nich, zatytułowany „Kategorie semantyczne leksyki ogólnosłowiańskiej” to prace poświęcone wieloznaczności (nazw, derywatów, homonimów), w kolejności – także semantycznemu modelowi przymiotników nazywających brak czegoś (ros. *karitivnost'*, od łac. *caritas* ‘nie-dostatek’) na przykładzie gniazd *suchoj, presnyj* ‘niesłony’, *pustoj* oraz semantycznym paralelomu typu *praca i męka*, **kras-* i **květ-*, *gluchy* i *ślepy*. W dziale drugim pt. „Słowo w kontekście kultury” rozpatrywane jest pojęcie semantyki kulturowej, badane są symboliczne i magiczne funkcje leksyki i frazeologii w kontekstach kulturowych (terminologia obrzędów i wierzeń, seksualne konotacje czasowników ruchu, gniazda leksykalne, m.in. *wesoły, krzywy*, frazeologizmy: *lito-nakapano* i *brennoe telo* ‘marne ciało’. Rozdział trzeci – „Koncepty kulturowe: od pojęcia do słowa” – zawiera istotne dla ludowej kultury słowiańskiej koncepty: los, imię, dusza, grzech, śmierć, ruch itp. oraz ich językowe realizacje.

SNB

Ol'ga V. Belova, Vladimir Ja. Petruhin, *Evrejskij mif v slavjanskoj kul'ture*, Moskwa: „Mosty kul'tury” – Jerusolim: „Gerashim”, 2008, 569 s.

Książka – poświęcona obrazowi Żyda w słowiańskiej tradycji literackiej i ludowej – wpisuje się w realizowany w Instytucie Słowianoznawstwa RAN od 1995 roku szerszy projekt pt. „Żydzi i Słowianie: dialog, zbieżności, różnice”, którego celem jest badanie interkulturowego judeochrześcijańskiego dialogu. Autorzy skupiają uwagę na historii Żydów we wschodniej Europie oraz na „wyznacznikach bycia Żydem”, tj. na opisie wiary żydowskiej, sąsiedztwa Żydów i Słowian, żydowskich świąt, obyczajów i potraw. Wiele miejsca poświęcają demonologii, magii i czarownictwu w kręgu słowiańsko-żydowskim, w tym zwłaszcza obrazowi Żyda w ludowej demonologii Słowian oraz przekładowi demonologicznych tekstów na język własnej kultury. Podstawę materiałową stanowią dane zebrane podczas terenowych ekspedycji na terenie Rosji, Ukrainy, Białorusi i wschodniej Polski oraz wydobyte z terenowych archiwów narodów słowiańskich.

SNB

Elena L. Berezovič, *Russkaja toponimija v etnolingvističeskom aspekcie. Prostranstvo i čelovek*, red. A. K. Matveev, izd. 2, ispr. i dop., Moskwa: „URSS”, 318 s.

W monografii podejmuje się analizę tradycyjnej toponimii rosyjskiej, zebranej głównie w trakcie badań terenowych na północnych obszarach Rosji. Praca składa się z trzech rozdziałów.